

YOZGAT REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ AYLIK BÜLTENİ

GÜNDEM

İŞİTME YETERSİZLİĞİ

İşitme Yetersizliğinin Tanımı ve Dereceleri

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Süreci

Sınıfında İşitme Engelli Bir Birey Olan Öğretmenlere Tavsiyeler

İŞİTME YETERSİZLİĞİNİN TANIMI VE DERECELERİ

İşitme Kaybının Tanımı

İşitme yetersizliği olan bireyleri tanılamak için birçok kavram kullanılmaktadır. İnsanlar sağır, ağır işitme kaybı, işitme yetersizliği, işitme bozukluğu gibi farklı kavramlar ile tanımlayabilmektedirler. ABD'deki IDEA'04 Yasasında, işitme kaybına sahip olan öğrenciler iki şekilde tanımlanmaktadır. Bunlar sağır ve ağır derecede işitme yetersizliği dir. Ancak işitme kaybı olan bütün bireyleri tanımlamak için en yaygın olarak işitme yetersizliği kavramı kullanılmaktadır (Friend, 2006).

Bu konuda 31/05/2006 tarihinde yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönergesinde sağır, işitme bozukluğu gibi kavramlara yer verilmeyip sadece işitme yetersizliği olan bireye yer verilmiş ve işitme yetersizliği olan birey; işitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybindan dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey şeklinde tanımlanmıştır.

İşitme kaybı, işitme mekanizması zarar gördüğünde veya sesleri algılama ya da anlama yollarının engellenmesinde ortaya çıkar. Zarar doğumdan önce ve sonra da olabilir. İşitme yetersizliğini em iyi anlayabilmek için, işitme mekanizmasının tam olarak işlevde bulunduğu, işitme sürecinin nasıl çalıştığını bilmemiz bize yardımcı olur (Smith, 2007).

İŞİTME YETERSİZLİĞİNİN TANIMI VE DERECELERİ

İŞİTME KAYBININ TIPLERİ

1. İletimsel işitme kaybı:

İletimsel işitme kaybı dış kulak veya orta kulakta herhangi bir sorun olduğunda sesin iç kulağa iletilmesinin engellenmesiyle oluşur. Dış ve orta kulak tam olarak gelişmemişse veya anormal olarak gelişmişse de iletimsel işitme kaybı olabilir. İletimsel işitme kaybına ayrıca orta kulaktaki üç küçük kemik, kulak kemikçikleri veya kulak zarının uygunsuz hareket etmesi, hastalıkları da neden olabilir. İletimsel işitme kayıpları sıklıkla ameliyat, ilaç tedavisi, ses yükselticiler ile iyileştirilebilir.

2. Duyusal-sinirsel işitme kaybı: Duyusal-sinirsel işitme kaybınca iç kulakta, salyangozda veya beyne giden işitme sinirlerindeki bir sorun neden olur. Sonuç olarak, iç kulağa ve beyne seslerin tamamı gitmez.

3. Karışık tip işitme kaybı: Karışık işitme kaybı hem iletimsel hem de duyusal-sinirsel işitme kaybını içerir (Friend, 2006).

4. Merkezi işitsel işlev bozukluğu: Merkezi işitsel işlev bozukluğu beyne işitsel sinyalleri götüren mekanizmanın yetersizliğinden kaynaklanmaz. Beyindeki işitme merkezinin hasar görmesi sonucu oluşur. Bu tip bozukluk olan kişilerde sesleri algılama, sesler arasında ayırım yapma ve dil gelişiminde problemler olabilir. Merkezi işitsel işlev problemleri; yaralanmalar, sinir sistemi içerisindeki tümör, işitsel sinyallerin işlenmesine hizmet eden beyin ve sinir sisteminin bu kısımlarının doğrudan zarar görmesi sonucu ortaya çıkabilmektedir (Werts, Culatta ve Tompkins, 2006)

İŞİTME YETERSİZLİĞİNİN TANIMI VE DERECELERİ

İŞİTME KAYBININ DERECELERİ

İşitme yetersizliği kavramı farklı yazarlar ve uzmanlar için değişik anlamlara gelmektedir. Bazıları, çok hafiften orta dereceye kadar olan işitme kaybını işitme yetersizliği olarak tanımlarken diğerleri ise, hafif veya ağır herhangi bir işitme kaybını tanımlamak için işitme yetersizliğini kullanırlar (Werts, Culatta ve Tompkins, 2006). Ancak biz işitme yetersizliği kavramını bütün işitme tipleri, nedenleri ve işitme kaybının dereceleri için kullanacağız.

İşitme kaybı dereceleri sıklıkla aşağıdaki Tablo 1' deki gibi kategorize edilir (Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, 2007).

Tablo 1. İşitme Kaybı Dereceleri

(0-15 dB) Normal - İletişime etkisi yoktur.

(16-25 dB) Çok Hafif - Gürültülü ortamda kısık sesleri anlamada zorluk çekme.

(26-40 dB) Hafif - Sessiz ortamda bile kısık sesleri anlamakta zorluk çekme.

(41-55 dB) Orta - Karşılıklı konuşmalarda sadece yakın mesafeden anlayabilme.

(56-70 dB) Orta-ağır - Anlaşılır bir şekilde sadece yüksek sesle konuşulanı anlama.

(71-90 dB) Ağır - Yükses sesle konuşulduğunda dahi duyamama ve bazı kelimeleri ayırt edememe.

(91 dB ve yukarısı) Çok ağır - Karşılıklı konuşmalar duyulmaz. Belki bazı yüksek sesler duyulabilir. Konuşma anlaşılır değildir. Belki de hiç geliştirilemez.

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA SÜRECİ

Tanılama tıbbi ve eğitsel tanılama olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Tıbbi değerlendirme süreci daha çok bireydeki zedelenme, sapma ya da bozukluklara odaklanır. Yetersizliğe neden olan zedelenmenin nerede olduğu, türü, derecesi, ilerleme koşulları doktorlar tarafından yapılan tıbbi değerlendirme ile belirlenir. Bu zedelenmeye ilişkin varsa yapılabilecek düzeltmeler yapıldıktan sonra rapor hazırlanır. Tıbbi değerlendirme gerçekleştikten sonra eğitsel değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

“ Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre eğitsel değerlendirme ve tanılama, ” bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır.”

İşitme yetersizliği olan çocukların eğitimi çok yönlü, karmaşık bir süreçtir ve öncelikle uygun yerleştirme ve eğitim programına ilişkin kararların verilmesi gerekir. Bu kararların gerçekçi, çocuğunuzun düzeyine ve gereksinimlerine uygun verilebilmesi ise ancak çocuğunuzun tüm özellikleriyle tanılanmasıyla mümkün olabilir. Tanılama konusunda yetkili kurum Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleridir (RAM). RAM'larda çocuğunuza ilişkin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda, yönlendirme ve yerleştirme kararları verilmektedir.

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA SÜRECİ

Eğitsel değerlendirme sonuçları öğrenciye dair birçok ipucu vermektedir. Bunlara değinecek olursak:

- Öğrencinin şuan neleri, nasıl yapabildiğini,
- Gereksinimlerinin neler olduğunu,
- Öğretime nereden başlanacağını ve öğrenme biçimini,
- Öğretimde hangi materyallere gereksinim duyduğunu,
- Hangi çevresel düzenlemelere gereksinimi olduğunu,
- Hangi uzman personelin desteğine ihtiyacı olduğunu,
- Hangi eğitim ortamının " en az sınırlayıcı eğitim ortamı " olacağını ve Hangi eğitim kurumuna yerleştirilmesinin uygun olduğunu bize söylemektedir.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları ile eğitim ortamı, programlara ilişkin kararlar ve gerçekleştirilecek eğitim uygulamaları boyutlarında işitme yetersizliği olan çocuğunuzun gereksinimlerinin belirlenmesi söz konusudur. Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci formal ve formal olmayan değerlendirme olarak temelde iki boyutta gerçekleştirilir. Formal değerlendirme sürecinde çocuğunuzun bilişsel, akademik, iletişim, sosyal ve duygusal gelişimi standartlaştırılmış ölçeklerle (zekâ ve akademik başarı testleri) belirlenir. Formal olmayan değerlendirme araçları ise işitme yetersizliği olan çocuğunuzun var olan performansının, hazır bulunuşluk düzeyinin ve öğrenme özelliklerinin belirlenmesine olanak verir.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları ile çocuğunuzun var olan performans düzeyinin belirlenmesinin ardından öncelikle çocuğunuzun uygun eğitim ortamına yönlendirilmesi ve yerleştirilmesi söz konusudur. Yerleştirme kararı RAM yönlendirmesi sonucunda il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde oluşturulan Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'na verilmektedir.

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA SÜRECİ

İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Eğitim Ortamları

Yatılı Okullar: İşitme yetersizliği olan çocukların Türkiye’de hâlen ağırlıklı olarak yerleştirildiği ortamlardır.

Gündüzlü Özel Eğitim Okulları: Bu tür okullar sadece işitme yetersizliği olan çocuklar için düzenlenmiştir.

Özel Eğitim Sınıfları: Bu düzenlemede, işitme yetersizliği olan çocuğunuz işiten akranları gibi genel eğitim okullarına gider. Bu sınıfların mevcutları en fazla 10 çocuktan oluşur. Dersler ise alanda yetişmiş özel eğitim öğretmenleri tarafından yürütülür.

Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları: Kaynaştırma uygulamalarının işitme yetersizliği olan çocukların dil ve iletişim becerileri, akademik başarıları ve sosyal yeterlilikleri açısından yararları olduğu belirtilmektedir. Kaynaştırma ortamında özel eğitim destek hizmetlerinin (destek eğitim odası) sağlanmasını, ortamın çocuğunuzun kullandığı işitmeye yardımcı teknolojilerinin verimli kullanılmasına (akustik yalıtım) uygunluğunu sorgulamalısınız.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri: Çocuğunuz için bu merkezlerden, Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen rapor doğrultusunda haftanın belirli gün ve saatlerinde destek eğitim hizmetini ücretsiz alabilirsiniz.

SINIFINDA İŞİTME ENGELLİ BİR BİREY OLAN ÖĞRETMENLERE TAVSİYELER

İşitme kayıplı öğrencinin konuşmaları takip edebilmesi için yapılması gereken basit ancak önemli uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar hem dersin akışını ve okul düzenini bozmayacak hem de işitme kayıplı öğrencinin sınıfa uyumunu arttıracak uygulamalardır.

1. Öğretmenin, işitme kayıplı öğrencinin işitme kaybı ve dil gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, öğrenci ile ilgili beklenti ve amaçların belirlenmesinde önemli bir katkı sağlayacaktır.
2. İşitme kayıplı öğrenci ile karşılıklı konuşmalarda abartılı mimik ve jest kullanımına gerek yoktur.
3. Karşılıklı konuşmalar normal konuşma düzeninde, doğal ve açık ifadeler kullanılarak yapılmalıdır.
4. Birebir konuşmalarda ses tonu fazla yükseltilmemelidir.
5. Sınıf içinde konuşan kişi, yüzünü öğrenciye doğru çevirmelidir. Sınıf içinde gezerek ya da tahtaya dönerek anlatılan konuların takip edilmesi zorlaşacaktır.
6. Birebir konuşmalarda göz seviyesine inmek, konuşmaların takibini kolaylaştıracaktır.
7. Soru sorulduğunda işitme kayıplı öğrencinin dinlemesi ve düşünmesi için ihtiyaç duyduğu zaman öğrenciye tanınmalıdır.

SINIFINDA İŞİTME ENGELLİ BİR BİREY OLAN ÖĞRETMENLERE TAVSİYELER

İşitme Kayıplı Öğrencinin Sınıfa Uyumu İçin Öneriler

İşitme kayıplı öğrencinin sınıftaki diğer öğrencilerle tanıştırılması ve işitme kaybı hakkında bilgi verilmesi, öğrencinin sınıfa uyum sağlaması açısından önemli bir adımdır. Diğer öğrenciler tarafından kabul görmesi ve kendini sınıfa ait hissetmesinin yanı sıra sınıf arkadaşlarının toplumdaki işitme kayıplı bireylere bakış açılarını da olumlu yönde geliştirmek konusunda onlara fırsat verecektir.

1. İşitme kayıplı öğrenci, sınıfa gelmeden önce diğer öğrenciler yeni bir arkadaşlarının geleceğini öğrenmelidir. İşitme kaybının ne olduğu ve neden işitme cihazı kullandığı anlatılmalıdır
2. İşitme kayıplı öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırmak için yeni öğrenilen kavramlar ve sözcükler resimlenerek duvara asılabilir.
3. Yeni konular işlenirken resim, şema ve yazı kullanılarak işitme kayıplı öğrencinin dikkatinin çekilmesi ve konuları takibinin kolaylaştırılması sağlanabilir.
4. Anlatılacak konular kendi içinde, bölümlere ayrılarak konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir. İhtiyaç duyulduğu takdirde konu ile ilgili ek dersler ve ödevler verilebilir.
5. Günlük sınıf programı ve o hafta işlenecek konular sınıf panosuna asılabilir. Böylece, öğrencinin önceki konuları hatırlaması ve yeni konulara hazırlanması sağlanabilir.
6. İşitme kayıplı öğrenciye ödevlerini not almada ya da ders notlarını tamamlamada yardımcı olması için bir başka öğrenciye sorumluluk verilebilir.
7. Derslerde zorlandığı gözlenen işitme kayıplı öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanarak görsel ağırlıklı öğrenme materyalleri ile konuların daha somut ve anlaşılır hâle getirilmesi sağlanabilir.
8. Öğretmenin işitme engelli öğrencinin sınıf içindeki durumuyla ilgili aile ve uzmanları da (eğitim odyoloğu, konuşma terapisti ve işitme engelliler öğretmeni) bilgilendirmeye yönelik günlük kısa notlar tutması, var olan problemlerin çözümünü hızlandıracaktır.

SINIFINDA İŞİTME ENGELLİ BİR BİREY OLAN ÖĞRETMENLERE TAVSİYELER

Sınıf Ortamında İşitme Kayıplı Çocukla İletişim Metotları

Öğretmenler, işitme kayıplı öğrencileri ile çalışırken uygun bir dil modeli oluşturmalıdır. Öğretmenin telaffuzu, sesinin şiddeti, konuşmasının ritmi ile jest ve mimikleri, konuşma becerilerini ve anlatımını destekler nitelikte olmalıdır. Öğretmenler bu özelliklere dikkat etmeli ve bu konuda eğitim görmelidirler. Birebir iletişim

1. Öğretmen, çocuğun dikkatini toplayabilmelidir.

2. Öğretmen, dikkatini toplamak için sözel uyaran ve görsel malzeme kullanmalıdır.

3. İşitme kayıplı çocuk, görsel ipuçlarından yararlanabilmek için öğretmenin yüzünü görmeye ihtiyaç duyar. Öğretmen konuşurken yüzünün görülebilir olması önemlidir. Konuşurken sınıf içinde dolaşmaktan, tahtaya yazı yazarken konuşmaktan ve okurken başını öne eğmekten kaçınmalıdır.

4. Öğretmen konuşurken doğal olmalıdır. Çok yüksek ses ve abartılı dudak hareketleri işitme kayıplı çocuğa yardımcı olmayacaktır. Konuşurken kısa ve net cümleler kullanılmalı, cümleler arasında zaman bırakılmalıdır.

5. Sorulan soruların ardından cevap için yeterli zaman tanınmalıdır.

6. Çocuk söyleneni anlamadıysa farklı sözcükler kullanılarak anlatılmalı, örnekler vererek açıklanmalıdır.

7. Çocuğun, söylenenleri anladığından emin olmak için sorulan soru yada verilen yönergeyi tekrar etmesi istenebilir.

8. Çocuğun konuşması anlaşılmadığında tekrar söylemesini istemek, onu anlamaya çalışmak ve anlaşılana düzgün cümlelerle ona geri iletmek konuşma ve dil gelişimine katkıda bulunacaktır.

SINIFINDA İŞİTME ENGELLİ BİR BİREY OLAN ÖĞRETMENLERE TAVSİYELER

Grup İçinde İletişim

1. Öğretmen dışında biri konuşuyorsa, işitme kayıplı çocuğun konuşan kişiyi görmesi sağlanır.
2. Aynı anda tek kişinin konuşuyor olmasına dikkat etmek önemlidir.
3. Konu anlatımı öncesi yeni kelimelerin görselleri verilmeli, yazılmalı ve anlamları açıklanmalıdır.
4. Konu anlatılırken görsel eğitim materyallerinden yararlanılmalıdır.
5. İşitme kayıplı çocuğun görsel ipuçlarını aldığından emin olunmalıdır. Gerektiği durumlarda çocuğun arkasında oturan öğrencilerden gelen cevapları öğretmen tekrarlamalıdır.
6. Çocuğun derse katılımı sağlanmalıdır.
7. Öğretmen, konu anlatırken drama yöntemini sıklıkla kullanmalıdır.

KAYNAKÇA

DİKEN, Halil İbrahim (ed), Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim.
Ankara: PEGEM AKADEMİ, 2015)

Doç. Dr. Şebnem SEVİNÇ, Uzm. Eğt., Ody. Filiz ASLAN, Uzm. Eğt., Ody. Burcu ÖZKAN.
İşitme
Engelliler İçin Öğretmen Kılavuzu. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel
Müdürlüğü 2015.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (T.C. Resmi Gazete, 7 Temmuz 2018, Sayı : 30471).

Görseller "<https://www.unsplash.com.com/>" adresinden alınmıştır.

ESER

YOZGAT REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ AYLIK BÜLTENİ

Yazarlar:

Hakan ATALAY

Veysel ÇEKEREK

Sadık AKYÜZ

Mert KARACAOĞLU

İsmail Sami KARTAL

Kübra ESERYEL YILMAZ

Hamide Bilge AYDIN

